

TALOUSNEUVOSTO

27.4.2022

Kokousmuistio 4/2022

Aika 27.4.2022 klo 10.00–11.30

Paikka Säätytalo sali 23

Läsnä Marin Sanna, puheenjohtaja (klo 11.15 saakka)
Saarikko Annika, varapuheenjohtaja (puheenjohtaja klo 11.15–11.30)
Andersson Li
Eloranta Jarkko
Haatainen Tuula
Henriksson Anna-Maja
Häkämies Jyri
Jalonen Markku
Karhunen Minna
Kari Emma
Lintilä Mika
Marttila Juha
Pentikäinen Mikael
Rehn Olli
Romakkaniemi Juho
Sarkkinen Hanna
Skinnari Ville
Tuppurainen Tytti
Haapajärvi Henrik (at.)
Majanen Juha (at.)
Rahkola Joonas (at.)
Tapio Tuomas (at.)
Wigell Mikael (at.)
Sinko Pekka (s.)

1 Kokouksen avaus

Pääministeri avasi kokouksen klo 10.00 ja totesi aiheena olevan *Geotalouden kehityssuunnat ja Suomi*. Aiheesta alustaa tutkimusjohtaja Mikael Wigell, Ulkopoliittinen instituutti. Kommenttipuheenvuoron käyttää suurlähettiläs Tuomas Tapio, Suomen OECD-edustusto.

Pääministeri toivotti toimitusjohtaja Markku Jalosen, Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT tervetulleeksi talousneuvoston uudeksi jäseneksi. Talousneuvoston kesäkuun kokous toteutetaan laajemmalla kokoonpanolla talouspoliittisen konferenssin muodossa. Aiheena on *Ekologisesti kestävä talouspolitiikka 2020-luvulla* ja pääpuhujaksi on lupautunut professori Partha Dasgupta. Kutsut konferenssiin lähetään erikseen lähiaikoina.

2 Geotalouden kehityssuunnat ja Suomi

Mikael Wigell tarkasteli esityksessään geotalouden näkymiä tuoreen tutkimushankkeen pohjalta (liite 1). Suurvaltakamppailu kiihtyy talouden alalla ja sen avulla. Taloudelliset riippuvuudet nähdään yhä enemmän haavoittuvuuksina. Turvallisuusnäkökannat sulautuvat talouspolitiikkaan haastaen globaalitalouden liberaaleja normeja ja sääntöjä. Markkinakapitalismista ollaan siirtymässä strategiseen kapitalismiin.

Talouspolitiikkaa käytetään yhä enemmän geostrategisena aseena esimerkkeinä erilaiset pakotteet sekä teollinen ja tutkimusvakoilu. Vastareaktiona nähdään talouspolitiikan turvallisuusherkkyyden lisääntyminen: mm. investointien ja viennin kontrollointi ja kriittisen infrastruktuurin suojaaminen. Seurauksena on todennäköisesti globaalitalouden hajominen pienempiin ekosysteemeihin.

EU sopeutuu kehittämällä avointa strategista autonomiaansa ja Suomelle on tärkeää osallistua tähän keskusteluun. Kiinalaisten ja amerikkalaisten teknojättien 'tappajakaupat' vääristävät kilpailua ja heikentävät teknologista kehitystä EU:ssa. EU:n kyky kehittää teknologista autonomiaansa on avain Suomen teknologiselle kehitykselle ja kyvykkyydelle. Suomen tulee panostaa mm. kansallisten geoeconomisten riskiarvioiden luomiseen ja teknologian hallinnan strategiseen koordinaatioon.

Tuomas Tapio tarkasteli puheenvuorossaan globaalien taloussuhteiden ison kuvan muutosta vuosituhatvuotien alun liberaalista edistysuskosta finanssikriisiin kautta nykyiseen "nollasumma maailmaan". Kehityksen taustalla vaikuttavat mm. Kiinan talouden vahvistuminen ja talouden megatrendit kuten vihreä siirtymä ja digitalisaatio sekä toimitusketjuihin kohdistuneet toistuvat negatiiviset shokit.

Valtiot etsivät keinoja sopeutua uuteen tilanteeseen, koska järjestelmän muuttaminen on vaikeaa. Blokkiutuminen etenee, mutta lopputulos ei tule olemaan selvärajainen. Tietyillä sektoreilla maat ryhmytyvät enemmän ja toisilla vähemmän. On tärkeää pitää mielessä avoimen markkinatalouden edut ja muistaa, että resilienssin vahvistaminen maksaa. EU:n sisämarkkinoiden syventäminen sekä uusia kriittisiä teknologioita koskevan analyttisen kyvyn vahvistaminen korostuvat. Maailman kaupan avoimuutta on syytä edistää, vaikka perinteiseen multilateralismiin tuskin on paluuta.

4 Keskustelu

Alustuksien pohjalta käydyssä keskustelussa nousi esiin muun muassa seuraavia kysymyksiä ja näkökulmia:

- Globaalitalouden pirstoutuminen voi olla tosiasia, mutta merkittävämpi megatrendi, joka ohjaa kehitystä on nimenomaan USA:n ja Kiinan vastakkainasettelu, jossa EU ei ole vielä selvästi valinnut puoltaan.
- Talous ja turvallisuus linkittyvät nykymaailmassa, mutta yhteys ei välttämättä ole täysin suoraviivainen. Esimerkiksi Yhdysvaltalaiset yritykset eivät ole laajamittaisesti poistumassa Kiinan markkinoilta.
- Kiina on kasvattanut voimakkaasti läsnäoloaan ja vaikutusvaltaansa Afrikassa. Länsimaissa ei ole ymmärretty riittävän hyvin kehitysmaiden asemaa. Pitäisi olla jotain niitä kiinnostavaa tarjottavaa. EU:n valtvoja voisivat olla tasapuolisuus ja ekologinen kestävyys.

- Kiina kontrolloi monien digitalisaation ja vihreän siirtymän kannalta tärkeiden metallien tuotantoketjuja. Tämä on EU:lle potentiaalinen ongelma.
- Macronin vaalivoiton myötä EU:n strateginen autonomia todennäköisesti etenee ja Suomen on tärkeää valvoa myös pienempien avotalouksien etuja asiassa. Blokkiutumista EU:n sisällä tulee kuitenkin välttää.
- Suomen on syytä välttää puolen valintaa ja edistää avoimuutta. Geotalouden osalta Suomi ja EU eivät ole olleet riittävän hereillä. Seurantaa ja kriittistä keskustelua näistä asioista tulisi vahvistaa Suomessa.
- Huoltovarmuuden osalta Suomen kannattaisi panostaa kansainväliseen ja erityisesti Pohjoismaiseen yhteistyöhön.
- Miten geotalous vaikuttaa globaaliin ilmastopolitiikkaan? Blokkiutuminen heikentää globaalia innovointikykyä vihreisiin ratkaisuihin. Osittain myös julkista rahaa ohjautuu ilmastopolitiikan näkökulmasta väärin kohteisiin.
- Tiedon hallitseminen on yksi geotalouden keskeisimmistä osa-alueista, johon länsimaisilla valtioilla on vain vähän kykyä puuttua.

5 Kokouksen päättäminen

Talousneuvoston seuraava kokous pidetään keskiviikkona 1.6.2022 klo 10.00–12.30 aiemmin mainitun talouspolitiikan konferenssin puitteissa. Varapuheenjohtaja päätti kokouksen klo 11.35.

Pekka Sinko
talousneuvoston pääsihteeri